

65°). A hajó hossza 5,5 m, szélessége 4,3–4,4 m. A patkóíves szentély hossza 3 m, szélessége 2,5 m. A pontos keltezését illetően nehézségeink vannak, mivel a sírokat kevés kivétellel teljesen feldúlták, amelyeket pedig sikerült feltárni, nem tartalmaztak leletet. Nem segít ebben a bolygatott földből előkerült, Hunyadi János kormányzósága alatt vert denár (Huszár 631), párizsi kapocs és néhány kerámiatöredék sem. Így főként a szakirodalom általános megállapításaira hagyatkozhatunk, amely a patkóíves szentélyű templomokat koraiaként értékeli. A hajó és a szentély az Árpád-korban már biztosan állott. A szentély délkeleti támpilléreiről az ásatási megfigyelések alapján nyilvánvaló, hogy külön, tehát minden bizonnyal később építik a szentély északi oldalához azt a sírépítményt, amely végül osszariumként funkcionál. Belső oldalának lábázatát lépcsőzetesen képezték ki. Ennek csak ÉK-DNy-i irányú kiterjedését ismerjük (3,5 m), a másik két sarok, amely megadhatná a másik irányt is, nem esett bele feltárásunk területébe.

Köszönettel tartozom Béres Máriának, Jankovich-Bésán Dénesnek, Paszternák Istvánnak, Szatmári Imrénének és Széphegyi Lászlónak a kutatás során adott szakmai tanácsaiért.

SZABÓ JÁNOS JÓZSEF

123. Fadd, Dombori, Molnár-tanya (Tolna megye) Kö

Bucsányi Kálmánnal és a bejelentővel 2000. május 5-én a területre utaztunk, mely a Duna jelenlegi Fadd-Dombori töltésének keleti oldalán, az ártéri részen található, így nyugati oldalról a töltés, keleti oldaláról pedig a Duna ártéri erdősávja határolja.

A Várszeg-dűlő déli oldalán, a közelmúltban lebontott Molnár-tanya térképen is jelzett körtefa csoportjától keletre egy É-D irányú kiemelkedés húzódik, melyet egy erdősáv oszt két részre. Idő hiányában a kiemelkedésnek csak az erdősávtól északra eső részét jártuk be, ahol a felszínen 15–17. századi kézi korongolt és korongolt kerámiatöredékeket – sárga és szürke korsótöredékeket, edényfüleket, fedődarabokat és kevés mázas edénytöredéket – gyűjtöttünk. Nem találtunk viszont Árpád-kori, illetve Anjou-kori kerámiamaradványokat (legalábbis a kiemelkedés ezen északi részén).

A terület északi végén lévő, kissé elkülönült, mintegy 25×25 méter nagyságú, kissé a többenél jobban kiemelkedő részen szinte csak apró téglatörmeléseket találtunk, valószínűleg itt állhatott a település temploma.

A megtalált település területe csak a Duna átvágása után került át a dunántúli területre, korábban ez a rész az itt erős nyugati kanyart leíró folyó keleti partjára esett, csakúgy, mint a tőle délebbre található egykori Erenye, Dalocsa vagy Bogyiszló is.

GAÁL ATTILA

124. Fadd, Jeges-hegy

A részletes jelentést lásd a 47–66. oldalon.

(Tolna megye) Ró, LT, H

ÓDOR JÁNOS GÁBOR

125. Fehérvárcsurgó, Károlyi-kastély

(Fejér megye) Ű

A Műemlékek Állami Gondnoksága megbízásából és a Károlyi József Alapítvány támogatásával 2000. július 4–14. között régészeti kutatást végeztünk a fehérvárcsurgói Károlyi-kastély parkjában, a szigeten álló egykori pavilon helyének meghatározása céljából.

A kutatás kiindulópontját, a kutatóárkok helyének megválasztását két, a II. világháború előtt készült fényképfelvétel határozta meg, amelyek tanúsága szerint a pavilon maradványai az ÉNy-DK tengelyű sziget DNy-i végén keresendők. A kutatóárkok helyének körültekintő kiválasztásának köszönhetően – miként a feltárás második szakaszában, a szelvény nyitásakor kiderült – a DNy-ÉK irányú kutatóárkok vonala a kör alaprajzú épületnek éppen a középtengelyére esett. Ennek felét kiásva megvizsgálhattuk a rétegviszonyokat és magának a maradványnak a kutatóárkok falán megjelenő metszetét.

A rendelkezésünkre álló forrásokból tudjuk, hogy Károlyi György (1802–1877) már 1836-ban, a Csurgó zálogba vételét követő második évben tárgyalásokba kezdett Heinrich Koch építésszel a kastély építését, átépítését illetően, már ekkor megbeszélésre került sor a kertet illetően is, amelynek beültetésére Bécsből hoztak számos növényt.

A térképes ábrázoláson először 1882-ben, a III. katonai felmérésen feltüntetett tónak és szigetnek a kialakítására a kastély 1844 és 1849 közötti átépítését követően kerülhetett sor, bizonyára ezért nem szerepel még az 1846–1847-es állapotot rögzítő 1829 és 1866 között készült II. katonai felmérésen. A tó helyének kiválasztását a talajszerkezeten is érzékelhető, erősen vízjárta környezet, az itt folyó patak helyzete határozta meg. Bizonyára a munkálatoknak a 19. század második felére tehető időszakának dokumentuma az a kék csikkal díszített fehér mázas edénytöredék a 19. századból, amely a kutatás során a pavilon maradványának közelében került elő. Úgy tűnik, a sziget kialakítását követően – legalábbis részben – kavicssal szórták le.

A II. világháború előtt készült fényképekről ismert pavilon építésére a 20. században, a kastély Károlyi József (1884–1934) fejér megyei főispán általi átalakításához kapcsolódva, az 1911-es parkfelújításkor kerülhetett sor, melyet a Magyarországra telepedő és itt 35 arisztokrata kertet létesítő Hein János (1866–1935) kerttervező prospektusában szerepeltetett terv dokumentált. A park Hein-féle alaprajzán maga az építmény ugyan nem szerepel, de a feltárt kavicszúzalékos járófelületet azonosíthatónak tartjuk az alaprajzon látható ábrázolással. A feltárás során azonban meg kellett állapítanunk, hogy a téglából épített alapzatú pavilonnak még az alap-